

CD KLASSIEK

Religieuze oratoria
Georg Friedrich Händel

Bij het nieuwe jaar willen we deze box van het muzieklabel Naïve met een doorsnede van de geestelijke muziek van Händel aanbevelen. Ze biedt immers veel mooie muziek, waarin je de grote lijnen van Händels carrière kunt volgen, van Rome tot Londen.

De *Messiah* die we hier te horen krijgen, is voor een keer eens niet in het Engels, maar in het Duits. Het gaat om de versie die Mozart op vraag van zijn immer spirituele spitsbroeder, Gottfried Freiherr van Swieten, herwerkte en die in première ging aan het hof van de Eszterhazy's.

Dat was bijna vijftig jaar na de oer-opvoering in Londen. Mozart, die respectvol omsprong met de partituur, was de geknippede man om de orkestratie bij te werken. De opname uit 1993, met dirigent Jean-Claude Malgoire en het kamerkoor van Namen, blijkt twintig jaar later niets van zijn frisheid en stoutmoedigheid verloren te hebben. *Messiah* is vanzelfsprekend grote, theatrale muziek, maar desondanks is het werk diep religieus van karakter.

Het andere oratorium is *La Bellezza ravveduta nel trionfo del Tempo e del Disinganno* of „hoe de tijd de illusie van de schoonheid

doorprikt”. Geen echt vrolijke boodschap dus. Kardinaal Benedetto Pamphilij zocht voor zijn teksten de grootste componisten. De *Trionfo* was Händels eerste oratorium, dat hij hernam in 1737 en in 1757. De derde versie, *The Triumph of Time and Truth*, dicteerde de zieke meester aan zijn leerling J.C. Smith.

Tussen de drie versies bestaat een enorm verschil. In de oudste zijn er enkel vier zangers en geen koor, waardoor het oratorium zich onderscheidt van de Italiaanse zowel als van de Britse oratoria. Actie valt er met geen verrekijker te bespeuren en alle personages die erin voorkomen zijn uitsluitend allegorisch: schoonheid, genot/genoegen, tijd en desillusie/nuchterheid.

Het is dus veeleer een soort filosofisch betoog, waarbij de hoofdfiguren een hele tijd lang debatteren over het thema *Schoonheid versus vergankelijkheid*. Vandaag lijkt de inhoud zeker niet trendy, maar wie het stof ervan afblaast, ziet dat Händel en zijn kerkelijke sponsor de mens van vandaag zeker een spiegel voorhouden. Waarvoor van harte dank aan de solisten en het Concerto Italiano onder de leiding van Rinaldo Alessandrini. (JC)

Georg Friedrich Händel, *Sacred Music. Messiah* (arranged by Mozart), *Il Trionfo del Tempo e del Disinganno*, *A Song for St Cecilia's Day*, *Streams of Pleasure*, 6 cd's in box, Naïve (distributie harmonia mundi), V5312, 35,33 euro.

TIJDSCHRIFT

Vaticaan Concilie
Collationes

De vijftigste verjaardag van het Tweede Vaticaans Concilie krijgtookdevolleaandachtvanhet Vlaamse theologische tijdschrift *Collationes*. Mathijs Lamberigts, hoogleraar aan de KU Leuven, en Leo Declerck, beiden uitmuntende kenners van de geschiedenis van de kerkvergadering, bijten zich vast in de openingsrede van Johannes XXIII, gekend als *Gaudet Mater Ecclesia*.

Ze besluiten na grondige lectuur dat de 'paus van het concilie' slechts algemene lijnen aangaf. In zijn toespraak wees Johannes XXIII alle doemdenken af en nodigde hij uit tot vrijmoedigheid.

Hij stelde dat de Kerk zich voortaan moest opstellen als een liefhebbende moeder, ook tegenover dwalingen. Hoe dat moest gebeuren, gaf de paus niet aan. Hij overleed nog vóór de aanvang van de tweede sessie.

Historicus Karim Schelkens zet alle mogelijke interpretatievormen van het concilie op een rijtje, van 'verwerpelijke vernieuwing' tot een 'nieuw Pinksteren'. Hij pleit voor een 'katholieke' lezing van de besluiten en de geschiedenis van het concilie. Die heeft meerdere lagen. Er was immers sprake van zowel een breuk als van een voortzetting van de traditie. De slotteksten waren immers het resultaat van een breed gedragen compromis. (EDS)

Een los nummer van *Collationes. Tijdschrift voor Theologie en Pastoraal* kost 10 euro. Bestellen? Biezekapelstraat 2, 9000 Gent, 09 235 78 45.

BOEK SPIRITUALITEIT

Vredesactivist
Hildegard Goss-Mayr

De Fransman Jean Goss (1912-1991) was een pionier van de vredesbeweging. Terwijl hij gemobiliseerd was, in de meimaand van 1940, toen het Duitse leger Frankrijk binnenviel, maakte hij een mystieke ervaring mee waardoor God in het centrum van zijn leven kwam te staan. Nadat hij terugkeerde van vijf jaar krijgsgevangenschap, ontpopte hij zich

als een voorvechter van de vrede. Tegelijk werkte hij bij de Franse spoorwegen en militeerde hij als syndicalist. Daarnaast engageert hij zich in de Internationale Beweging voor Verzoening (IFOR), voor dewelke hij in de jaren 1950 ging werken.

Zijn weduwe Hildegard Goss-Mayr schetst zijn spirituele levensweg. Vredesmissies begonnen eerst achter het IJzeren Gordijn, waaierden later uit naar Latijns-Amerika, Afrika en Azië. Tijdens het Tweede Vaticaans Concilie lobbyde Goss voor een andere houding van de Kerk in het vredesvraagstuk, daarbij ook inzake de erkenning van het statuut van gewetensbezwaarde.

Jean Goss zocht ook naar een vredestheologie. Dat maakte de weg vrij naar een engagement van de Kerk in vredesvraagstukken, zoals de belangrijke vredesinitiatieven van wijlen Joannes-Paulus II. „De spiritualiteit van Jean werd gevormd door een mystieke godsliefde die de mens in het centrum stelt: 'De mens is

heilig! Hij is de enige en hoogste waarde ter wereld. God heeft zich helemaal gegeven om de mens te redden!' Deze spiritualiteit zag Jean als basis van een humanisme dat mensen van verschillende geloofsovertuigingen verbindt en ook een band kan scheppen met niet-gelovigen.”

Jo Hanssens, voorzitter van Pax Christi Vlaanderen, omkadert het relaas met Bijbelse vredesmeditaties. (EDS)

Hildegard Goss-Mayr & Jo Hanssens, *Jean Goss. Mysticus en militant van de geweldloosheid*, Halewijn/Pax Christi, Antwerpen, 2012, 112 blz., 13,95 euro.

BOEK ECONOMIE

Groene economie?
Kenis & Lievens

Nooit stond de ecologie zo centraal op de agenda. De zoektocht naar en promotie van groene energie is volop bezig. Twee nog jeugdige academici van de KU Leuven willen met dit boek de

'groene economie' ontmaskeren. Ze hebben het over „Gaia-kapitalisme”, namelijk veranderen zonder echt te veranderen. De groene economie wijzigt niets aan de sociale verhoudingen die de ecologische crisis veroorzaakt.

De auteurs voeren een pleidooi voor een radicale maatschappelijke keuze en voor een nieuw economisch model. Dat willen ze staven met wetenschappelijke inzichten en bewijsmateriaal.

Interessant is hun analyse van het overbevolkingsdiscours. Al jaren wijt een aantal wetenschappers en ngo's de klimaat- en energiecrisis aan de overbevolking. Filosoof Etienne Vermeersch is in ons land de bekendste vertolker van dit denken. Geboorteperking moet volgens hen dringend op de agenda en sommige publicisten gaan ver in hun pleidooi voor minder geboorten. Wie

de aarde wil behouden, moet de mens aanpakken, zeggen ze, desnoods onder dwang. Kenis en Lievens wijzen erop dat er tussen bevolkingsgroei en ecologische crisis geen oorzakelijke band bestaat, omdat economische groei los van de bevolkingsgroei plaatsvindt. De slachtoffers krijgen hier de schuld. (EDS)

Annelien Kenis & Matthias Lievens, *De mythe van de groene economie. Valstrik, verzet, alternatieven*, Epo, Berchem, 2012, 336 blz., 17,95 euro.

BOEK GESCHIEDENIS

Kerk vroeger
Marc Reynebeau

Het boek *Katholiek Vlaanderen. Een beeldverhaal* brengt bovenal wat de ondertitel zegt. Het gros van het werk omvat een knappe keuze zwart-witfoto's die vertellen over het katholieke leven in Vlaanderen in de periode tussen 1900 en 1980, grotendeels geput uit de collecties van het KADOC in Leuven. Historicus en journalist Marc Reynebeau leidt de beelden in met een lang essay over het Vlaamseatholicisme.

Zijn analyse vangt vreemd genoeg aan met die van de recente pedofiliëcrisis. Reynebeau merkt op die er slechts kon komen als sluitstuk van een evolutie die decennia eerder was ingezet en waardoor de Kerk zowel haar

geestelijke als wereldlijke gezag was kwijtgespeeld. Tegelijk onderkent hij een paradox. Naast de almaar verder afbrokkelende kerkelijkheid blijven geloof en Kerk mentaal en cultureel doorwerken in de geesten.

Dat inzicht vormt de aanzet tot een diepgravende historische verkenning van het katholieke Vlaanderen. De historicus walst snel – voor ons te snel – over de contrareformatie van de zeventiende eeuw, waardoor het katholicisme diep verankerd wordt in de Zuidelijke Nederlanden door een verbond dat Habsburgers aangingen met Rome. Precies dat vormde de basis voor de heropleving van de Kerk na de Franse Revolutie. Een nieuw begin noemt de historicus die heropleving, en dat was het ook.

Het Belgische katholicisme was echter ook origineel. Door zich aan te sluiten bij de liberale grondwet van 1830 deden de katholieken een uitstekende zaak, ook al zag Rome zelf geen heil in liberale wetten. De Kerk bloeide en groeide en pakte alle uitdagingen (schoolwezen, sociale beweging) energiek aan. Vlak na 1945 stond de Kerk bij ons op haar hoogtepunt.

In zijn analyse van de neergang houdt Reynebeau zich echter op

de vlakte. De reden is duidelijk: de literatuur is nog te beperkt. Individualisering speelt zeker een grote rol, evenals de (levensbeschouwelijke) afbrokkeling van de zuil en binnenkerkelijke ontwikkelingen. Reynebeau haalt daarbij de houding van kardinaal Danneels aan, die gedurende zijn episcopaat dogmatische scherp-slijperij uit de weg zou zijn gegaan om de eenheid te bewaren.

De auteur meent dat Kerk en geloof ten onder gingen en voorbij zijn. Beide zouden echter wel eens snel van gedaante kunnen veranderen. (EDS)

Marc Reynebeau, *Katholiek Vlaanderen. Een beeldverhaal*, Lido, Antwerpen, 2012, 271 blz., 39,90 euro.